

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Claudii Ptolemei viri Alexandrini Mathematicę disciplinę
Philosophi doctissimi Geographię opus nouissima
traductione**

Ptolemaeus, Claudius

Argentin[a]e, 1513

Cap. V.

[urn:nbn:de:bsz:31-118326](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-118326)

non sufficit. Quare ob hoc solum necesse fuit quādam rectam in terra distantiam alicui circumferētię maximi cuiusdam cęlestis circuli adaptare: & ex fixis habita huius proportiōe ad totū circulū: ac percepto numero stadiorum ipsius partis/ seu datę in terra distantię/ poterimus totius orbis ambitum per stadia metiri. Cōcessum enim cū sit ex mathematicis demonstrationibus: totius terrę & aque superficiem ad totum sphericā esse: & idem centrū cum sphaera cęlestium habere: & q̄ plana quaelibet quę per centrū emittitur/ in cōmunibus sui & ipsarum cęli terręq̄ superficierum sectionibus maximos circulos faciunt: q̄q̄ eorundē planorum anguli qui circa centrū sunt/ circūferentias circulorum ipsorum interceptas eiusdem unius rationis efficiunt: sequitur distantiarum quas in terra suscipimus quantitātē quippe stadiorū (si distantię rectę sint) ex dimētionibus posse percipi: rationem vero ab eisdem stadijs ad totum terrę ambitum minime inueniri. quia nulla ad totum proportio hinc dari potest. A simili autē circūferentia cęlestis circuli datur. Nam cęlestis circūferentię ratio in propria totius terrę circulatione captā: eademq̄ ratio est similis portionis in circulo terrę / quę ad maximum ipsius circulum.

Quomodo ex stadiorū dimensione cuiuscunq̄ rectę distantię/ licet nō sit sub eodem meridiano/ mensura ambitus terrę sit percipienda: & contra. CAP. III.

Riores non tm̄ rectam quęrebant distātiām in terra ut circumferentiam maximi circuli captarent: sed eam quę sitū teneret in plano sub uno ipso meridiano. Vnde per instrumenta quę diximus/ obseruātes puncta quę supra verticem erant utriusq̄ finis distantię datę: ex his signis per interceptam meridiani circumferentiam/ sub æqua proportione distantiam in terra notatam habebant. Nam ut dictū est: signa prefata in uno plano assumebantur: & lineę transeuntes per extrema distātię/ ad puncta quę supra verticem erant necessario concurrebant: & huius coincidentię punctus cōe circulo: ipsorū erat centrū. Quota ergo pars circuli per polos descripti videbatur intercepta ab utroq̄ puncto supra verticē assumpto: totam esse cōstabat circumferentiā ad totum terrę ambitum. Sed si huiusmodi distantia non est sub circulo p̄ polos descripto/ sed sub alio quolibet maximorū: idem ostendi potest: obseruatis pari modo eleuationibus poli in terminis ipsius distantię: & animaduerso simul situ quem habet ipsa distantia ad alterū meridionalium. Quę plane demonstrauius nos per instrumentū meteoroscopium. quod ad obseruationem umbrę struximus: quo multa etiam alia expedite captāus utilissima. Nam unoquoq̄ die nocteq̄/ vel pro loco obseruamus borei poli eleuationē: singulis vero horis positionem meridianam: ad ipsamq̄ trāsitus habemus distantię datę: huiusq̄ dimētionē. hoc est quales facit angulos maximus circulus descriptus per lineam distantię cum circulo meridiani iuxta punctum qui supra verticem est. Ex quibus & quęsitam circumferentiām per ipsum instrumentum ostendimus: & circumferentiām æquinoctialis a duobus meridianis interceptam: si paralleli alij sint q̄ æquinoctialis. Vnde iuxta demonstratiōnem hęc si metiemur unam solam rectamq̄ in

terra distantiam: numerus stadiorum totius ambitus terrę inueniri potest. Perq̄ autem hoc reliquū est: ut & omnium cęterarum distantiarum dimensio (licet rectę omnino non sint: neq̄ ab eodē meridiano aut parallelo percipiatur) eleuatione poli/ & inclinatione distantię ad meridianum diligenter seruata: contra enim per rationem circumferentię ad maximum circulum stadiorum numerus facile haberi potest / a cognita circulatione totius terrę.

Q̄ obseruata ex superioribus preponēda sunt noticię p̄agrantiū. CAP. IIII

Is igitur sic habitis: qui regiones sigillatim circumambulauere/ si huiusmodi obseruationibus usi fuissent: omnino certam descriptiōem nostrę habitabilis facere potuissent. Sed cū solus Hipparchus paucarum admodū ciuitatum/ pro earum copia quę in Geographia notatur/ eleuationes poli arctici nobis tradiderit: ac loca per pauca sub eisdē sita parallelis notauerit. Alii qui vero post ipsum quędam retulerint locorū oppositorum: non tamē quę equaliter distarēt ab æquinoctiali/ sed simpliciter sub eisdem sita meridianis: id sumentes ex nauigationibus vel borea vel austro secundo factis: q̄ plures autē distantiarum presertim quę ad ortum solis/ siue ad occasum uergerent: conceptę fuerint ex generali quadam traditione/ non ex auctorū ipsorū ignauia: sed quod nondum diligētioris mathematicę usus foret. Preterea quia non multi defectus lunares in eodē tempore diuersis in locis tū obseruati fuerant. quę admodum eclipsis illa quę in Arbelis sub hora quinta/ in Carthagine uero sub secunda notata fuit. ex quibus uideri posset: quot horis æquinoctialibus seu quot temporū spacijs loca inter sese distarent ad ortum solis/ vel ad occasum. Aequū quoq̄ est descripturę Geographiam/ quę nouerit diligentiori obseruatione notata / tanq̄ operis sui fundamenta preponere: alia autem a cęteris tradita his adaptare: quousq̄ ipsorū inuicem situs q̄ maxime fieri possit cum primis traditionibus certiores inueniantur.

Q̄ recentioribus historijs credendum magis sit: ob mutationes quę diuersis temporibus in orbe contigūt. CAP. V

Nitium nostrę descriptionis his prelibatis sic eque haberi poterit. Sed cum loca omnia/ quę aut ob infinitam eorū magnitudinem/ aut quia non semper eodem modo sese habent/ nō omnino satis explorata sunt: & diuturnius tempus eorum noticiam semper certiorē faciat: circaq̄ Geographiam hoc animaduertendum uidetur. Cū concessum sit ex traditionibus vario in tempore editis: non unas nostri continentis partes/ ob excessum suę magnitudinis/ nondū ad nostram peruenisse noticiam. aliquas uero nō quemadmodū sese habent/ ob peragrantiū negligentiam nobis minus diligenter traditas. alias autem esse quę nunc aliter q̄ hactenus sese habent: siue ob corruptiones/ siue ob mutationes: in quibus pro parte corruisse cognitę sunt. Necesse nobis sit/ ad nouas temporis nostri traditiones magis intendere: librando tamen in expositiōe illorum quę nunc tractantur/ & in selectione eorum quę hactenus tradita fuerint: quid sit/ quidue non sit credendum.